CORPVS CHRISTIANORVM

Continuatio Mediaeualis

274

CCCM_274_000-firstpages I / IV CULTURA • WETTEREN 23/02/2017 09:48:59

CORPVS CHRISTIANORVM

Continuatio Mediaeualis

274

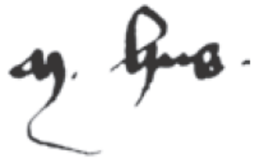

MAGISTRI IOHANNIS HUS
OPERA OMNIA
SUB AUSPICIIS
ACADEMIAE SCIENTIARUM REI PUBLICAE
BOHEMORUM VULGATA

TOMUS XXIV

TURNHOUT
BREPOLS PUBLISHERS
2016

© BREPOLS PUBLISHERS
THIS DOCUMENT MAY BE PRINTED FOR PRIVATE USE ONLY.
IT MAY NOT BE DISTRIBUTED WITHOUT PERMISSION OF THE PUBLISHER.

CCCM_274_000-firstpages II / IV CULTURA • WETTEREN 23/02/2017 09:48:59

DE MATRIMONIO

Conspectus siglorum

A	Bibliotheca Nationalis Pragensis IV F 25, f. 171r-173v
B	Bibliotheca Nationalis Pragensis IX E 1, f. 195r-196v
C	Bibliotheca Terrae Moraviae, Brno, Mk 110, f. 277r-281r
D	Bibliotheca Civitatis Budissinensis 4° 24, f. 75r-78v
E	Bibliotheca Terrae Moraviae, Brno, Mk 108, f. 201v-204r
F	Bibliotheca Nationalis Vindobonensis 4524, f. 104v-106v
G	Bibliotheca Universitatis Basiliensis A X 66, f. 276v-277v
H	Bibliotheca Nationalis Pragensis III G 16, f. 9r-10r
I	Bibliotheca Nationalis Pragensis IV G 15, f. 96v[b]-99r[a]
J	Bibliotheca Civitatis Budissinensis 8° 9, f. 209r-212r
K	Bibliotheca Nationalis Vindobonensis 4916, f. 58r-59v
L	Bibliotheca Capituli metropolitani Pragensis O 71, f. 46v-49r
M	Bibliotheca Capituli metropolitani Pragensis D 50, f. 235v-238r
N	Bibliotheca Civitatis Dessaviensis 50, f. 22v-24v
O	Bibliotheca Capituli metropolitani Pragensis B 48/2, f. 255v-257v
P	Bibliotheca Nationalis Pragensis V G 15, f. 24r-25v
Q	Bibliotheca Nationalis Pragensis VI E 12, f. 175r-177v
R	Bibliotheca Civitatis Budissinensis 8° 7, f. 42v-45r
S	Bibliotheca Nationalis Vindobonensis 4550, f. 307v-311r
T	Bibliotheca Capituli metropolitani Pragensis O 27, f. 282v, 284r-286r
U	Bibliotheca Capituli metropolitani Pragensis D 57, f. 117r-120r
V	Bibliotheca Capituli metropolitani Pragensis D 50, f. 55r-56v
W	Bibliotheca Nationalis Pragensis X D 1, f. 86r[b]-87r[b]
X	Bibliotheca Nationalis Vindobonensis 4550, f. 69v-71r (*fragm.*)
m	*Ioannis Hus et Hieronymi Pragensis Historia et monumenta*, 1558, 1, f. 33r-34v

© BREPOLS PUBLISHERS
THIS DOCUMENT MAY BE PRINTED FOR PRIVATE USE ONLY.
IT MAY NOT BE DISTRIBUTED WITHOUT PERMISSION OF THE PUBLISHER.

| Petis, carissime, ut reputo, ad tui comodum aliquid tibi A 171r
scribi de matrimonio, quod, ut asseris, in | brevi vis tempore, N 23r
si Deo placuerit, subintrare. Certe bonum petis, honestum, sanctum et utile, sed michi difficile: tum quia matrimonii circumstancias longum foret exprimere, tum quia ingenii me impedit parvitas, que clausa in carcere nullius libri copia adiuvantur.

Ne tamen in peticione utili paciaris repulsam omnimodam, salvo meliori iudicio hec perpende: quid est matrimonium,
quare est a Domino institutum; que sunt | precipua in matri- E 202r
monio et quid te ad matrimonium magis trahit.

Quantum ad primum scito, quod matrimonium | est in- X 70r
solubile vinculum, sic videlicet, quod dum te existens | per- D 75v
sona legitima | per consensum et per verba de presenti cum I 97r[a]
muliere legitima ligaveris, solucionem usque mortem ipsius vel

1 Petis] De matrimonio. Petis *A*, *B 195r*, *E 201v*, *F 104v*, *T 282v*, *m 33r*, Magistri Iohannis Hus De matrimonio *manu alia add. J 209r*, Sequitur de matrimonio. Petis *H 9r*, Incipit tractatulus de matrimonio conpendiosus magistri Iohannis Hussinec. Petis *G 276v*, Istum tractatum composuit magister Hus pie memorie de matrimonio. Petis *X 69v*, Et primus sequitur De matrimonio titulatus. Petis *D 75r*, *F* 104v, *P 24r*, Sequitur de matrimonio, et primo sic. Petis *N 22v*, Tractatus sancti Iohannis Hus De matrimonio *manu alia add. S 307v*, Hus edidit in carcere *in marg. add. K 58r*, De matrimonio *inferius post textus primum membrum legitur U 117r*, *inc. C 277r*, *I 96v*[b], *L 46v*, *M 235v*, *O 255v*, *Q 175r*, *R 42v*, *V 55r*, *W 86r*[b]   carissime] hic carissime *L*, a me carissime *EKPX*, a me amice *S*   reputo] puto *NOS*   **2** scribi – matrimonio] de matrimonio scribi *H*   brevi] *om. J*   vis tempore] tempore vis *U*, tempore velis *L*   **2/3** vis – placuerit] tempore si Deo placuerit vis *H*   tempore – subintrare] subintrare tempore si Deo placuerit *PX*   **3** Deo placuerit] placuerit Deo *R*   subintrare] subintrahere *S*   Certe] Certum *P*   honestum] et honestum *HR*   **4** et] *om. V*   tum – matrimonii] tuumque matrimonium *N*   tum] *om. GIVW*   matrimonii] matrimonium *PT*   **5** foret] esset *P*   tum] cum *NV*   ingenii me] mei ingenii *NO*   me] mei *DENQRTU*, *om. O*   **6** impedit] *om. R*   adiuvantur] adiuvans *I*, adunatur *O*   **8** paciaris repulsam] repulsam paciaris *W*   repulsam omnimodam] repulsum omnimodum *U*   **9** salvo] *om. V*   perpende] perpendo *GIV*   **10** Domino] Deo *Q*   precipua] precipue *I*, principia *E*   precipua – matrimonio] principalia matrimonii *Q*   **11** ad – trahit] magis ad matrimonium trahit *K*, magis trahit ad matrimonium *R*, magis trahit *X*   trahit] trahit etc. *V*   **12** Quantum] Capitolum primum. Quantum *X*, Caput primum. Quantum *m*, De matrimonio *suprascr. U* (*cfr app. ad lin. 1*)   quod] quia *HIL*   insolubile] indissolubile *DE*   **13** sic] *om. NO*   quod] *om. I*   dum] si *W*   **14** per consensum] post sensum *W*   per[2]] *om. UW*   **14/16** cum – possis] *om. S*   **15** legitima ligaveris] ligaveris legittima *L*, ligaveris, legitimam *HT*   mortem] ad mortem *BIQW*   **15/16** ipsius – tuam] tuam et ipsius *H*

tuam sic, ut possis iungi alteri licite, non habebis. Patet istud per dictum Cristi Mathei XIX°, qui scribis et phariseis querentibus, si licet uxorem dimittere ob quamcumque causam, | respondit, quod non licet nisi propter | fornicacionem adulterinam. Licet per ecclesie iudicium uxorem dimittere, puta quoad thori cohabitacionem, sed non ex eo licet aliam ducere vel comisceri alteri, | quam|diu illa vivit. Patet istud eciam per Apostolum Iª Corinthiorum VII°. S 308r | U 117v C 277v | M 236r

| Et nota, quod dixi 'persona legitima', | que videlicet est alteri persone nullo impedimento previo ad matrimonium apta sic, ut nec votum continencie nec consaguineitatis nec affinitatis vel alterius | condicionis impedimentum obsistat, | quin possit eam in matrimonium licite acceptare. W 86v[a] | T 284r J 209v | L 47r

| Quantum ad 2^{m} scito, | quod matrimonium in paradiso est institutum a Domino ad prolificandum, dum desponsando Ewam Ade dixit Genesis 3°: *Crescite et* | *multiplicamini.* Sed extra paradisum datum est et ad prolificandum et in remedium. Ad prolificandum, ubi ad Noe cum ux|ore | sua et progenie dixit post diluvium Dominus: *Crescite et multiplicamini et replete* | *terram.* Ad remedium, scilicet evitandi fornicacionem K 58v | Q 175v X 70v I 97r[b] | F 105r A 171v

17/19 qui – fornicacionem] cfr Matth. 19, 3.9 **21/22** sed – vivit] cfr I Cor. 7, 10-11 **31** Gen. 1, 28 **34/35** Gen. 9, 1

16 ut – iungi] ut posset iungi *C* iungi alteri] alteri iungi *HKLMTU*, coniungi alteri *W*, alteri coniugi *R* **17** Cristi] Salvatoris *Q* Mathei XIX°] XIX° Mathei *P* **18** licet uxorem] uxorem licet *W* quamcumque] aliquam *R* **19** respondit] et respondit *C*, respondit dicens *R* quod] *om. J* adulterinam] *om. U* **20** puta] puto *GIVW* **21** quoad] quod ad *S*, ad *W* aliam ducere] ducere aliam *OV* **22** Patet – eciam] Patet eciam istud *MP*, Istud eciam patet *W*, Patet istud *J* istud] illud *K* eciam] *om. J* **24** dixi] *om. W* persona legitima] personam legittimam *OT*, persona *G* videlicet] enim *K* est] *om. S* **25** impedimento] impediente *NO* previo] primo *IP* **26** sic] *om. L* nec[2]] *om. V* consaguineitatis] consaguinitatis *IJm* nec[3]] vel *NQ* **27** vel] nec *DGHJLPT* impedimentum] impedimento *M* obsistat] obstat *QW*, assistat *E* quin] quando *NTVX* **28** possit] possint *NO* eam] ipsam *Q* in – licite] licite in matrimonium *G*, ad prolificandum in matrimonio licite *L* acceptare] acceptare etc. *R*, accipere *JLV* **29** Quantum] Capitolum secundum. Quantum *X*, Caput secundum. Quantum *m* **29/30** in – est] est in paradiso *GKLMNOQRUm* **30** a] *om. T* ad] *om. H* prolificandum] non prolificandum *H* **31** Ade dixit] eduxit *T* 3°] 2° *UV* multiplicamini] *om. X* **32** datum] institutum *R* est et] est *FIPW*, et *EK*, *om. GHV* et[1] – remedium] *om. P* **32/33** et[2] – prolificandum] et ad remedium. Ad prolificandum *in marg. manu posteriore add. D*, *om. Q* **32** in] ad *DRUm*, *om. KX* **33** ad[2]] cum *T* cum – sua] cum sua uxore *I*, sua cum uxore *X* **34** Dominus] dicens *Q*, *om. L* **34/35** et replete] *om. S* **35** Ad] Et ad *T* scilicet] videlicet *Q*, sive *N*, sive ad *O*

© BREPOLS PUBLISHERS
THIS DOCUMENT MAY BE PRINTED FOR PRIVATE USE ONLY.
IT MAY NOT BE DISTRIBUTED WITHOUT PERMISSION OF THE PUBLISHER.

et compe|scendi libidinem, quod datum est matrimonium, | do- D 76r | R 43r
cet Apostolus Iª Corinthiorum VII°, cum dicit: *Unusquisque habeat uxorem propriam propter fornicacionem* (subaudi evitandam) *et unaqueque habeat virum proprium,* quia *melius est*
| *nubere quam uri* illicite sine matrimonio libidine. S 308v

Ecce, duas causas audis matrimonii principaliores, quas adverte, ut in matrimonio et prolificacionem et fornicacionis
evitacionem | salubriter comprehendas. C 278r

| Quantum | ad tercium considera, quod secundum beatum P 24v | O 256r
Augustinum tria sunt in matrimonio, | scilicet proles, fides et V 55v
sa|cramentum. Proles, que ad honorem Dei debet per coniuges E 202v
educari. Fides, id est fidelitas, que debet | firmiter observari. U 118r
Et sacramentum, quod debet devote et humi|liter venerari. m 33v

Hec pensa, carissime, ut prolem suscitans educes, fide-
litatem | coniugi inviolabiliter conserves et Cristi cum sua X 71r
sponsa ecclesia | coniugium per tuum | matrimonium de- N 23v | B 195v
vote et humi|liter venereris. Sacramentum enim est ipsum m 33v
ma|trimonium ex eo, | quia est sacre rei signum. Significat J 210r | I 97v^{a}

37/39 I Cor. 7, 2 39/40 I Cor. 7, 9

45/48 tria – venerari] cfr Aug., *Gen. ad litt.* 9, 7 (p. 275-276)

36 quod – matrimonium] quod matrimonium datum est *T*, datum est matrimonium quod *H* quod] *om. W* est] sit *BCDFGIJKMNOQRUVWXm* matrimonium] matrimonium ad hoc *I* **37/36** docet] dicit *KRU* **37** VII°] 6° *E* cum dicit] cum *NO*, *om. S* **38** propriam] suam propriam *NOX*, suam *U* subaudi] *om. W* evitandam] evitandi *Q* **39** et] id est *J* unaqueque] unaqueque mulier *FU*, unaquecunque mulier *S*, unaqueque uxor *HQ* virum proprium] proprium virum *QV* **40** uri illicite] uri licite *L*, uti licite *Q* matrimonio] matrimonii *CM* libidine] *om. W* **41** principaliores] principales *J* **42** adverte] averte *S* ut in] et *S* in matrimonio] in matrimonium *U*, ad matrimonium *K*, *om. R* et^{1}] *om. S* prolificacionem] prolificandum *M* **42/43** et^{2} – evitacionem] evitacionis *V* **44** Quantum] Capitolum 2^{m}. Quantum *G*, Capitolum tercium. Quantum *X*, Caput tercium. Quantum *m* considera] scito *V*, *om. S* beatum] *om. HQ* **45** scilicet] *om. H* proles fides] fides proles *KQ* et] *om. W* **46** que] quod *R* Dei] *om. V* debet – coniuges] per coniunges debet *P*, debet proles *R*, debent coniuges *Q* **47** Fides] Et fides *JT* id est] est id *S* firmiter] fideliter *U* **48** debet] *om. S* et^{2}] *om. JK* venerari] *om. V* **49** Hec] Hoc *Q* ut] et ut *W*, et *GV* suscitans] suscites et *W* educes] educas *KR* fidelitatem] et fidelitatem *T* **50** coniugi] coniugii *CEIJKLNOPQRSTUW* sua] *om. KX* **52** venereris] venerari *U* enim est] est enim *N* **52/53** ipsum – trimonium] matrimonium ipsum *H* **53** quia] quod *JM* sacre – signum] signum sacre rei *M* Significat] Signat *L*, *om. S*

enim coniunccionem Cristi cum ecclesia. Sacramentum hoc,
inquit Apostolus ad Ephesios V° capitulo, dico magnum in
Cristo et ecclesia. Unde ibidem dicit: *Viri, diligite uxores
vestras, sicut Cristus dilexit ecclesiam et tradidit semetipsum pro
ea, ut ipsam | sanctificaret.* Debent igitur viri diligere uxores T 284v
suas ad beatificacionem, sicut Cristus dilexit ecclesiam, non
ad immundificacionem et libidinem. Debent eciam viri dili-
gere uxores | suas | ad | prolificacionem, sicut Cristus dilexit Q 176r | M 236v | G 277r
ecclesiam | ad spiritualem filiorum procreacionem. Et debent D 76v
eas di|ligere | ad virtutes, quibus mediantibus possent | cum L 47v | C 278v
ipsis sancte in matrimonio vivere, familiam procurare | debite | S 309r
et post mortem vitam perpetuam in gloria possidere. W 86v[b]

Hec pensa, carissime, et da operam, ut matrimonium tuum,
quod est signum, correspondeat signato sancto sive sacre rei,
que est coniunccio Cristi sponsi cum ecclesia sua sponsa, | que A 172r
quidem est per apercionem lateris Cristi in cruce dormientis
factam formata, sicut de latere Ade soporati facta est coniunx
sua Eva.

| Quoad quartum, scilicet istud, quid te ad matrimonium H 9v, R 43v
magis trahit, diligenter re|volve in animo, ne ascendas aliunde I 97v[b]

54/56 Sacramentum – ecclesia] cfr Eph. 5, 32 **56/58** Eph. 5, 25-26 **69** per – Cristi] cfr Ioh. 19, 34 **70/71** sicut – Eva] cfr Gen. 2, 21-22 **73/74** ne – latro] cfr Ioh. 10, 7-9

---

54 coniunccionem] matrimonium congnicionem *V* Cristi] *om. F* **55/56** Apostolus – ecclesia] *om. W* **55** ad Ephesios] Ephesiorum *BI*, ad Hebreos *U* V° capitulo] capitulo V° *M* capitulo] *om. IJRSU* dico] dico enim *V*, dicere *R* **56** ecclesia] ecclesiam *U* ibidem] idem *JNOT* dicit] dicitur *W* **57** Cristus] Deus *D* semetipsum] seipsum *KTW* **58** ipsam] eam *KMPRU* igitur] enim igitur *X*, enim *L* **58/59** diligere – suas] uxores suas diligere *J* **59/61** ad – suas] *om. D* **59** beatificacionem] sanctificacionem *K*, beatificandum *W*, prolificacionem *R* sicut] si *S* **59/60** sicut – et] et non ad *Q* **59/62** non – ecclesiam] *om. S* **60** immundificacionem] inmundiciam *UW* eciam] *om. H* viri diligere] diligere viri *R* **61** suas] *om. MT* prolificacionem] prolificaciones *D*, prolificandum *OW* dilexit] *om. D* **62** ecclesiam] *om. F* ad] et *T*, *om. W* procreacionem] concreacionem *Q* **63** possent] possint *X* **64** in – vivere] vivere in matrimonio *I* familiam] et familiam *T* procurare] curare *V* **65** perpetuam] eternam *KR* in gloria] *om. KMRU* **66** pensa carissime] karissime pensa *K*, karissime serva *R* ut] et ut *S*, in *NO* **67** est] et *Q*, *des. X* signato sancto] sancto signato *E* sancto] *om. P* sive] seu *T* **68** sponsi] *om. VW* sponsa] sancta sponsa *O* **69** apercionem] operacionem *W* in] et in *V* **70** factam] facta *MU*, sancta *N*, *om. BO* formata] et formata *T* soporati] soporanti *U* **71** Eva] Ewa etc. *H*, Ewa et sequitur etc. *R*, *om. T* **72** Quoad] Capitolum 3[m] de 4[to]. Quoad *G*, Quantum ad *W* **73** trahit] trahat *GW* revolve – animo] in anima considera *R* animo] animo tuo *T*, anima *K* ascendas] ascendens *R*

© BREPOLS PUBLISHERS
THIS DOCUMENT MAY BE PRINTED FOR PRIVATE USE ONLY.
IT MAY NOT BE DISTRIBUTED WITHOUT PERMISSION OF THE PUBLISHER.

quam per Iesum Cristum, | humile hostium, ne sis fur et latro F 105v
ascendens in matrimonium | principaliter ex causis aliis quam U 118v
a Cristo Domino institutis.

Dictum quidem est, quod cause matrimonii ostense a Do-
mino sunt prolis procreacio et fornicacionis evitacio. Has prin-
cipalissime repone in tuo animo cum veneracione | humili | sa- J 210v | E 203r
cramenti. Non te ergo pulcritudo mulieris primum ad matri-
monium moveat, que concitat ad libidinem vel luxuriam, | non K 59r
nobilitas, | que inflammat ad superbiam, non divicie vel pos- C 279r
sessio, que impellit ad avariciam, sed hone|sta probitas locum D 77r
primum | occupet tui animi, que matrimonii foveat continen- S 309v
ciam et conversacionem laudabilem Deo et hominibus recom-
mendet.

Sed forte dices: Ubi recipiam mulierem probam, cum rara
est avis illa | et difficile cognoscitur? Carissime, in promptu O 256v
est responsio. Nam ait Iacobus, frater Domini, in Canonica:
Omne datum optimum | et omne donum perfectum desursum T 285r
est | descendens a Patre luminum, id est causatur a Deo, qui Q 176v
dat lumina mundo. Cum igitur mulier bona sit donum perfec-
tum, | profecto patet, quod ipsa | est donum Dei. Ergo si vis I 98r[a] | V 56r
habere coniugem bonam, *Deum time, mandata eius custodi* et
roga eum humiliter, et ipse dabit tibi coniugem bonam. Nam

90/91 Iac. 1, 17 **94** Eccle. 12, 13

74 humile hostium] humilem honestum *W* **76** a] *om. J* Domino] Iesu *U* **77** quidem est] est quidem *T* matrimonii] matrimonium *S* **78** sunt] sicut *U* procreacio] procreate *V* **79** repone] impone *E*, revolve *H*, revolve *in textu*, repone *in marg. add. O* tuo animo] animo tuo *GIJMNOQVW*, tue anime *E* humili] humilis *NOQ* **80/79** sacramenti] sacramenti causas *U*, sacramento *M* **80** te ergo] ergo te *V*, te *M*, te ergo delectet *Q* primum] *om. MRUm* **81** moveat] moveat te *Q* que] que inflammat que *T* libidinem – luxuriam] luxuriam vel libidinem *U* **82** inflammat – superbiam] ad superbiam inflamat *U* inflammat] inflat *S* vel] seu *O*, non *GIVW* **83** impellit] pellit *U*, inpellunt *L* honesta] honestas *KRW* **84** primum] primo *KR*, *om. U* matrimonii] matrimonium *V* foveat] fovet *Q* **85** Deo] adeo *H* recommendet] reconmedat *JTV* **87** dices] diceres *JOW* recipiam] accipiam *P* rara] tota *V* **88** est avis] avis est *I*, est omnis *O* **88/89** in – est] in promto est *BGHKLRTU*, est in prompto *M*, inpromta est *J* **89** responsio] ostensio *W* frater Domini] *om. O*, super donum *NS* frater] *om. W* Canonica] Canonica sua *HU* **90** desursum] deorsum *G* **91** Patre] Deo Patre *O* Deo] Patre *P* **92** mundo] nobis *O* **92/93** igitur – quod] *om. W* **92** mulier bona] bona mulier *P* bona] bonum *F*, *om. GIJ* sit donum] donum sit *V*, est donum *NO* **92/93** perfectum – donum] *om. U* **93** profecto] certe *suprascr. L* ipsa] ipse *W* est] sit *P* **94** Deum time] time Deum *P* mandata] et mandata *KLMR* **95** eum] *om. P* et] ut *J* Nam] *om. S*

ipse est, qui coniungit, ut homo non separet eos, quos ipse coniunxit. | Ipse dedit Ade Evam, Abrahe Saram, Helcane Annam, Thobie Saram et Zacharie | Elizabet, que sanctos filios genuerunt. Iacta ergo et tu cogitatum tuum in Domino, qui sperantes in se non deserit, | qui sancto Thobie Saram pulcram et sanctam | per angelum desponsavit, | propter cuius pulcritudinis | amorem perversum | demon Asmodeus septem viros eius secundum ordinem in accessu prime noctis ad mortem | iugulavit, sed sancto Thobie non nocuit, quia non propter libidinem, sed propter prolis generacionem iuxta informacionem angeli ipsam sibi matrimonialiter copulavit.

L 48r M 237r C 279v N 24r | U 119r A 172v | W 87r[a] J 211r

| Ceterum scito, carissime, quod ex quatuor causis coniuges | carnaliter commiscentur : primo propter prolem, ut Deus instituit ; secundo propter fornicacionis vel temptacionis repressionem ; tercio propter debiti reddicionem. Et hec duo Apo|stolus I[a] Corinthiorum | 7° tradidit. | Unde ista quatuor, licet non secundum ordinem iam positum, sunt posita in hiis metris :

B 196r, D 77v, P 25r, R 44r S 310r m 34r | E 203v | I 98r[b]

Quatuor ex causis tibi sit coniunccio carnis :

96/97 ut – coniunxit] cfr Matth. 19, 6 ; Marc. 10, 9 **97** Ipse – Evam] cfr Gen. 2, 22-23 Abrahe Saram] cfr Gen. 11, 29 **97/98** Helcane Annam] cfr I Reg. 1, 1-2 **98** Thobie Saram] cfr Tob. 10, 10 Zacharie Elizabet] cfr Luc. 1, 5 **99/100** qui – deserit] cfr Iudith 13, 17 **100/106** qui – copulavit] cfr Tob. 3, 7-17 ; 6, 11-20 ; 8, 1-15 **108/109** propter – instituit] cfr Gen. 1, 28 **109/110** propter – reddicionem] cfr I Cor. 7, 2-3

114/117 Quatuor – pena] cfr *Initia carm.* 15290, 15300, 15318

---

96 est] *om. V* non] *om. V* quos] quod *Q* coniunxit] semper coniunxit *W* **97** Saram] sacram *S* **97/98** Helcane – Saram] *om. L* **97** Helcane] Elcane *BKQ*, Elchane *R* **98** Thobie Saram] *om. H* Saram] sacram *S* que] qui *D* filios] viros *M* **99** genuerunt] genuerant *Q*, generaverunt *W* **100/101** pulcram – sanctam] sanctam et pulcram *S*, pulcram *Q* **102** perversum] *om. U* perversum demon] demon perversum *S* demon Asmodeus] Azmodeus demon *T*, demon Asmodon *P* **103** eius] *om. P*, enim *S* **106** ipsam sibi] sibi ipsam *Q*, ipsi sibi *P*, sibi *VW* copulavit] copulat *N*, copulavit et sequitur *R* **107** Ceterum] Et iterum *L*, Iterum *W*, Capitolum 4[m] de differencia conmixtionis. Ceterum *G*, Caput quintum. Ceterum *m* ex quatuor] quatuor ex *P* coniuges] *om. W* **108** Primo] Primum *B*, Et primo *U* prolem] peccatum *T* **109** fornicacionis] fornicacionem *TV* **109/110** fornicacionis – Tercio] fornicacionem, 3° propter temptacionis repressionem, 4° *G* **109** repressionem] reprehensionem *FKPSW* **110** debiti] redditi debiti *GIV* **111** Apostolus – 7°] 1[a] Corinthiorum Apostolus VII° *V* 7°] VIII° *L* tradidit] IV[a] causa propter luxurie inplecionem *in marg. add. L* ista] *om. V* **111/112** quatuor – non] non licet *W* **113** metris] metris. Wersus : *LW*, wersus *in marg. add. M* **114** coniunccio] conmixcio *G*

© BREPOLS PUBLISHERS
THIS DOCUMENT MAY BE PRINTED FOR PRIVATE USE ONLY.
IT MAY NOT BE DISTRIBUTED WITHOUT PERMISSION OF THE PUBLISHER.

ut saciet, vitet, ut gignat, debitum solvat.
Primum mortale, sed reliquum est veniale,
| sed duo postrema sunt prorsus et sine pena. F 106r
⟨saciet⟩ libidinem
⟨vitet⟩ fornicacionem
⟨gignat⟩ filios
⟨debitum⟩ legis
⟨solvat⟩ coniugi
⟨prorsus⟩ a mortali
⟨pena⟩ dampnacionis

Prima et licita commixtio tangitur ibi: *Crescite et multiplicamini,* scilicet commiscentes vos licite propter prolem. Secunda, scilicet mali evitacio, tangitur per Apostolum, cum dicit: Unusquisque vestrum habeat uxorem propriam propter fornicacionem, scilicet evitandam. | Tercia tangitur | ibidem (C 280r | T 285v) per Apostolum Prima Corinthiorum VII°, cum dicit: Uxor debitum reddat viro et vir uxori. Et quarta comixtio prohibetur in mandato Dei, Exodi 20: *Non mechaberis* – ibi enim prohibetur | omnis commixtio illegitima vel illicita, que privat (Q 177r) hominem caritate.

125/126 Gen. 1, 28 **128/129** Unusquisque – fornicacionem] cfr I Cor. 7, 2 **130/131** Uxor – uxori] cfr I Cor. 7, 3 **132** Ex. 20, 14

---

115 saciet] sciat *W* gignat] gingnet *TW* debitum] debita *HLT* **116** Primum] scilicet saciare *suprascr. KR* mortale] libidinis *suprascr. F* sed] sit *G* est] *om. GIVW* **117** sunt – et] prorsus sunt et *LT*, prorsus sunt *H*, prorsus et *P*, sunt tibi prorsus *M*, tibi prorsus sunt *KRm* et] *om. S* **118/124** libidinem – dampnacionis] *om. JLQTWm* **118** libidinem] *suprascr. ACDEFGHMNOPV, in marg. B, in textu S*, scilicet libidinem *suprascr. KR, in textu IU* **119** fornicacionem] *suprascr. ABCDEFGHKMNOPRV, in textu ISU* **120** filios] *suprascr. ABCDEFGHKMNPRV, in textu ISU, om. O* **121** legis] *suprascr. ABCDEFGHKMNPR, in textu ISU, om. OV* **122** coniugi] *suprascr. ABCDFGPV, in textu I*, coniugii *suprascr. EHKNR, in textu S*, semper coniugii *suprascr. M*, mulieri *suprascr. U, om. O* **123** a mortali] *suprascr. ABCDEGHMV, in textu I*, a mortali peccato *suprascr. U, om. FKNOPRS* **124** dampnacionis] *suprascr. ABCDEGHKMV, in textu IU, om. FNOPRS* **125** et¹] *om. V* commixtio] coniunccio *LQRT* tangitur ibi] ibi tangitur *I*, tangatur ibi *W* **127** tangitur] tangitur ibi *O* **127/128** cum dicit] 1ª Corinthiorum VII *U* **128** dicit] dicitur *W, om. F* **128/130** Unusquisque – Apostolum] *om. Q* **128** vestrum] *om. KMPRTU* vestrum – propriam] vir uxorem suam habeat *W* **129** fornicacionem scilicet] fragilitatem fornicacionis *T* scilicet] *om. BOW* Tercia tangitur] Tria tanguntur *V* ibidem] ibi *KR* **130** Prima – VII°] *om. U* **131** debitum reddat] reddat debitum *Q*, debita reddat *L*, debitum *U*, debita *V* viro] viro suo *GKQR* quarta] quarto *M* prohibetur] dicitur *Q* **132** in – Dei] in mandato *T, om. QR* 20] 22 *ALST*, secundo *V* ibi enim] unde *Q* enim] autem *GI* **133** omnis] *bis Q* vel illicita] *om. R* **134** caritate] a caritate *O*

CCCM_274_13 177 / 182 CULTURA • WETTEREN 28/02/2017 08:07:43

Hec sepe tuis antepone oculis, carissime, ut scias, | quomo- U 119v
do debeas Deo placenter et tibi salubriter in matrimonio con-
versari. Dum autem tibi Deus | uxorem dederit, post consue- J 211v
tam ecclesie | copulam sive post nupcias iuxta informacionem, S 310v
quam dedit Thobie | an|gelus, scilicet quod prima, secunda et I 98v[a] | L 48v
tercia nocte orabis cum tua coniuge et quarta | causa prolis in D 78r
timore Domini convenietis in lectum.

| Ceterum menstruatam numquam accedas coniugem, quia G 277v, K 59v, M 237v
Dominus prohibuit, Ezechielis 18°. Preg|natam cavebis, quan-
to | plus et diucius poteris. In puerperio sive in tempore sex O 257r A 173r
ebdomadarum post partum ab actu continebis. Dies solemp-
nitatum | et ieiuniorum per continenciam honorabis. Sic enim V 56v
docent sancti, et presertim beatus Augustinus in sermone de
coniugio.

Cavebis eciam, carissime, omnem abusum | uxoris tue, om- R 44v
nem tactum illicitum, | et tractabis honorifice, ut et ipsa tui C 280v

138/141 iuxta – lectum] cfr Tob. 6, 18-22 **142** menstruatam – coniugem] cfr Ez. 18, 6

145/146 Dies – honorabis] cfr Aug., *Serm.* 216, 3 (col. 1042)

135 Hec] Hic *N* tuis] *om. IS* tuis antepone] pone ante tuis *V* **136** debeas] *om. M* placenter] conplacenter *V*, placere *JW*, pacienter *L* salubriter] salus et iter *V* **137** Dum] Cum *KNR* tibi Deus] Deus tibi *BCJ* Deus uxorem] uxorem Deus *V* uxorem dederit] dederit uxorem *IP* consuetam] conpletam *P* **139** dedit] dederit *T* secunda] et secunda *STV* **140** orabis – coniuge] orabitis *U*, cum tua coniuge orabitis *W* **141** Domini convenietis] conveniatis *U* lectum] lectum etc. *GHM*, lectis *V*, Thobie 8°: Postquam vero cenaverunt, introduxerunt iuvenem ad eam. Et infra: Tunc ortatus est virginem Thobias dixitque ei: Sara, exurge et deprecemur Deum hodie et cras et secundum cras, quia in istis noctibus Deo iungimur; tercia autem transacta nocte in nostro erimus coniugio. Filii quippe sanctorum sumus et non possumus ita coniungi sicut et gentes, qui (*sic*) ignorant Deum. Surgentes pariter, instanter orabant ambo simul. Sara: Miserere nobis Domine, miserere, et consenescamus ambo pariter sani *in marg f. 237v add. M* **142** Ceterum] Etenim *W*, Iterum *L*, Capitolum quintum de relativis conversacionibus coniugum *G* menstruatam numquam] numquam menstruatam *P* coniugem] uxorem *P*, *om. U* quia] quod *F* **143** prohibuit] prohibet *L* 18°] XXIII *GI*, 74 *R* Pregnatam] Pregnantem *HJLTU* cavebis] tenebis *R* quanto] quam *V* **144** sex] septem *GIVW* **145** ebdomadarum] ebdomedarum *S* post] et post *DFNP*, *om. M* post partum] quia conpertum *Q* Dies] Et dies *L* **146** per] et per *T*, propter *S* per continenciam] pertinenciam *MV* Sic] Sicut *L* **147** et] *om. V* et presertim] *om. W* beatus] sanctus *Q*, *om. G* **149** omnem^2] et omnem *N* **150** tactum] *om. S* tractabis honorifice] honorifice tractabis *Q*, tractabis eam honorifice *U* et^2] *om. D* tui] *om. I*

© BREPOLS PUBLISHERS
THIS DOCUMENT MAY BE PRINTED FOR PRIVATE USE ONLY.
IT MAY NOT BE DISTRIBUTED WITHOUT PERMISSION OF THE PUBLISHER.

exinde pudorem habeat et sciat iuxta dictum Apostoli suum vas possidere in sanctificacione et honore. Ait enim Apostolus: *Unusquisque vestrum*, fratres, *sciat vas suum* | *possidere in sanctificacione et honore.* W 87r[b]

Cavebis eciam alienarum conversacionem mulierum, ne propria | habeat te suspectum et minuat dileccionem, consurgat in odium et fiat toti familie et tibi inquieta. E 204r

Cavebis zelotipiam, id est vehementem vel nimium uxoris amorem, quia omnis zelotipus est inordinatus amator uxoris et secundum beatum Ieronimum est adulter. Quod dictum forte intelligi potest, | quod taliter peccat quodammodo qualiter | adulter, vel forte | conveniencius sic, quod adulteratur spiritualiter plus amans uxorem quam Iesum Cristum Dominum, anime sue sponsum, qui dicit: *Qui amat patrem aut matrem* aut uxorem *plus quam me, non est me dignus.* I 98v[b], J 212r | Q 177v N 24v

| Cavebis eciam suspi|cionem | malam de uxore propria, nisi forent signa notabilia. U 120r | D 78v | S 311r

Si excesserit | uxor, corripias eam mite sine scandalo. Si re|bellis fuerit, quod absit, virga ipsam, non bacculo castiga- F 106v T 286r

---

153/154 I Thess. 4, 4 **164/165** Matth. 10, 37

159/160 quia – adulter] cfr Hier., *Adv. Iovin.* 1, 49 (col. 281A)

---

151 exinde – habeat] pudorem exinde habeat *GK*, exinde habeat pudorem *V*, pudorem habeat *I*, honorem exinde habeat *R*, exemplum pudoris habeat *Q*, exemplum pudorem habeat *T*, exemplum habeat pudorem *W* et] *om. V* sciat] sicut *Q* **151/152** suum vas] vas suum *H*, suum *G* **152** in] et *N* **152/154** Ait – honore] *om. DEV* **153** fratres sciat] sciat fratres *T*, sciat *BCF* **153/154** fratres – honore] etc. *S* **153** vas suum] suum vas *W* **154** sanctificacione – honore] sanctificacionem et honorem *G* **155/159** Cavebis – quia] *om. T* **155** alienarum] aliarum *W* **156** habeat te] te habeat *U*, habeat *M* consurgat] et consurgat *QU* **157** inquieta] inquiete *W* **158** Cavebis] Cavebis eciam *IKRVW*, Caveas *U* zelotipiam] zelotipium *M*, zelotipam *INP*, zelotipem *W* vel] *om. MO* **158/159** vel – amorem] uxoris amorem vel nimium *W* uxoris amorem] amorem uxoris tue *O* **159** amorem] *om. V* quia – uxoris] *om. W* amator] amor *GJQU* **160** dictum] dictum est *J* **161** quod] quia *U* taliter] aliter *LS* peccat] peccant *NO*, peccat cum *L* peccat quodammodo] quoddamodo peccat *EQ* qualiter] sit *R*, *om. N* **163** Dominum] Dominum Deum *HLT*, Dominum nostrum *P*, Deum *GIW*, *om. V* **164** qui[1]] quia *U* **164/165** aut uxorem] etc. *T*, *om. S* **165** uxorem] fratrem aut sororem *V* **166** suspicionem malam] malam suspicionem *D*, suspicione mala *T*, suspicacionem malam *W*, suspicionem *MR* de] ne de *W* **167** forent] fuerunt *N* **168** Si[1]] Sed si *S* excesserit] excessit *TV*, excesserit signa *O* uxor] uxor tua *S* corripias] corripies *HQRTW* eam] *om. P*, ipsam *F* **169** fuerit] *om. M* quod absit] *om. LS* ipsam] eam *KR*

bis. Et vide sollicite, ne te infrenet | et ducat ut Sampsonem B 196v, C 281r
Dalida et tradat te Philisteis inimicis tuis, id est dyabolis, spolians te septem crinibus, in quibus | fortitudo victorie viguit, L 49r
id est privans te septem donis Spiritus sancti, quibus debes vincere inimicos. Nec confidas de te, quin te possit mulier fallere, quia nec Adam nec Salomone tu sapiencior, nec Sampsone forcior et nec David sanccior, mulier quos decepit. Unde quidam dicit :

| Adam, Sampsonem, David regem et Salomonem m 34v
mulier decepit, quis modo tutus erit ?

| Cave ergo, ne umquam mulierem in aliquo contra mandatum Dei audias. Ecce, Adam, Salomon et alii audierunt | et A 173v M 238r

170/172 ne – viguit] cfr Iud. 16, 4-22

178/179 Adam – erit] cfr *Prov. sent.* 519, 520 ; *Initia carm.* 502

170 vide] inde *V* te] *om. KM* ut] sicut *R*, te in *J* **170/171** Sampsonem Dalida] Dalida Samsonem *U* **170** Sampsonem] Samsonem *DFJMNV*, Samplomorem *S* **171** tradat] tradet *W* te] *om. P* Philisteis] Philistinis vel Philisteis *NO* inimicis – dyabolis] id est inimicis tuis diabolis *R* **172** crinibus] crinibus tuis *E* **173** id est] *om. W* septem] *om. N* quibus] qui *V* **174** inimicos] inimicos tuos *N* Nec confidas] Ne fides *W* Nec] Ne *M* te[2] – mulier] possit te mulier *K*, te mulier possit *S*, non possit te mulier *V* te[2]] non *W*, *om. M* fallere] decipere *I*, vincere *GVW* **175** nec[1]] *om. W* nec[2]] *om. J* Salomone – Sampsone] Samsone tu sapiencior es et forcior nec Salomone *O* Salomone] Solomone *S*, Samsone *V*, Sampsone *IW*, Samson *N* **175/176** Salomone – forcior] Sampsone tu forcior nec Salomone sapiencior *W* Salomone – decepit] Sampsone forcior nec Salomone sapiencior *Q* **175** tu sapiencior] sapiencior tu *F*, tu sapiencior es *NOU*, nec sapiencior tu *J* tu] *om. P* **175/176** nec[3] – et] et forcior nec Salamone Sampsone *O* **175** Sampsone] Samsone *DLUm*, Salomone *NV* **176** et] *om. JO* sanccior] sanctior es *T* mulier quos] quos mulier *m*, quos femina *W*, mulier quod *T* decepit] decipit *HN* **177** quidam] *om. W* dicit] dixit *R*, dicit. Wersus : *LV*, wersus *in marg. add. DT*, *om. W* **178** Sampsonem] Samsonem *DOUm*, Sampsone *S*, Samsone *NV* regem] Loth *W* et] *om. GILT* Salomonem] Salomonem atque Aristotilem, Allexandrum Virgiliumque *U* **179** mulier] femina *RW* decepit] decipit *N* modo] non *S* **180** ergo] *om. Q* ne] *om. U* umquam mulierem] mulierem umquam *G* mandatum] mandata *T* **181** Dei] *om. V* Adam] Adam Sampson *H* Salomon] Sampsonem *T*, et Sampson *P* alii] aliquando *V*

© BREPOLS PUBLISHERS
THIS DOCUMENT MAY BE PRINTED FOR PRIVATE USE ONLY.
IT MAY NOT BE DISTRIBUTED WITHOUT PERMISSION OF THE PUBLISHER.

quanta passi | ex eo sunt, et quidam pacientur eternaliter, quis nostrum potest plenarie cogitare? | Amen. I 99ra H 10r

| Accipe, Roberte, hec dicta, accipe grate, P 25v, R 45r
retinens iam per te, que celi, Domino da te,
qui tibi uxorem pulcram scit facere bonam,
reprimens | fervorem luxus, quit tradere zonam. O 257v
⟨retinens⟩ in animo et opere
⟨que⟩ dicta
⟨reprimens⟩ scilicet a te et a muliere
⟨fervorem⟩ libidinem
⟨luxus⟩ luxurie
⟨quit⟩ potest
⟨tradere⟩ dare
⟨zonam⟩ continenciam coniugalem

---

182 quanta passi] passi quanta *KR* ex – sunt] sunt ex ea *W* quidam pacientur] pacientur quidam *I*, quidam pacietur *P*, pacientur *L* **183** nostrum] vestrum *P* potest plenarie] plenarie potest *T*, possit plenarie *Q*, plenarie poterit *R*, possunt plenarie *S*, poterit finaliter *KM* Amen] etc. Amen *L*, etc. *HQ*, etc. Versus: *T*, etc. Anno Domini 1417. Amen *I*, Amen. Manželstvo jest svazek takový, jehož nemóž rozvázati nižádný. Amen dicamus *V*, Amen. Hec magister Iohannes de Hussinecz vinctus in carcere veritatis ob amorem *G*, etc. Amen. Ezechielis 18: Et vir si fuerit iustus et fecerit iudicium et iusticiam, in montibus non comederit et oculos suos non levaverit et ad mulierem menstruatam non accesserit. Et infra: Hic iustus est; vita vivet et non morietur *L*, Amen. Finitum in die Damiani et anno Domini MCCCCXVI *N*, *om. BORS*, *des. GILQVW* **184** grate] grata *N* **185** celi] *om. T* da te] per te *in marg. add. C*, largiente *suprascr. O*, super ipsum *in textu add. U*, scilicet ipsum *suprascr. JMV*, ipsum *suprascr. KR* **186** scit] *om. T* **187** fervorem] furorem *HR* luxus] *om. T* quit tradere] quo trade *T* zonam] zonam. Et sunt metra: Da... perseveranti *(hexametri ad tractatulum De sacramento corporis et saguinis Domini pertinentes, cfr huius vol. p. 209) H*, zonam. Hec tibi Roberte sedens in carcere scripsi, ne ceterum iam te crimini suppedites ipsi *(hexametri ad tractatulum De peccato mortali pertinentes, cfr huius vol. p. 140) J*, zonam. Finitum in die Damiani et anno Domini MCCCCXVI *N*, zonam. De his duobus suprascriptis tractatibus ipse facit mencionem in una epistola ad dominum Ioannem Chlum etc. sic inquiens: Hodie conplevi unum tractatulum de corpore Cristi et heri unum de matrimonio *manu rec. R*, zonam. Alleluia Deo alleluia gracias ago *T*, Explicit tractatus magistri Ioannis Hus de matrimonio ad Robertum, carceris custodem *m* **188/195** in – coniugalem] *om. T* **188** in – opere] *suprascr. AEJKMOPRV*, *in textu U*, in animo et in opere *suprascr. BC*, in anima et opere *suprascr. F*, scilicet animo et opere *suprascr. D*, in animo in opere *suprascr. S*, in animo in corpore *suprascr. H*, *om. Nm* **189** dicta] *suprascr. ABCEFHKMRV*, scilicet dicta *suprascr. DNOm*, *in textu U*, que dicta *suprascr. P*, que scilicet dicta *in marg. m*, *om. JS* **190** scilicet – muliere] *suprascr. BCDEFHJKMNPRV*, *in textu U*, scilicet a te et muliere *suprascr. NOS*, supple a te et a muliere *suprascr. A*, *om. m* **191** libidinem] *suprascr. CDHJKMNORV*, id est libidinem *suprascr. AEFPS*, *sub linea B*, *in textu U*, *om. m* **192** luxurie] *suprascr. ABCDEFJKMNORV*, id est luxurie *suprascr. HPS*, *in textu U*, *om. m* **193** potest] *suprascr. ACDEFKMNORV*, id est potest *suprascr. BHJPS*, *in textu U*, *om. m* **194** dare] *suprascr. ABCDEFJKMNORV*, id est dare *suprascr. HPS*, *in textu U*, *om. m* **195** continenciam coniugalem] *suprascr. BCDEFKMNORV*, id est continenciam coniugalem *suprascr. AHJPS*, *in textu U*, *in marg. m*